

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת תרומה

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת-בת-שבע

בתוך שאר הולי ישראל

פרנס השבוע

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

תורת אביגדור

פרשת תרומה

בית של הודאה

להפשיט את הצורה

כאשר אנו קוראים בפרשתנו את המלים הנפלאות שאמר הקב"ה למשה רבינו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ח), מיד מבינים אנו שמושג כל כך מפתיע - בית המוקדש לה' יתברך! [עני' במדבר רבה (יב, יג) בְּשֶׁעָה שְׁאָמַר לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם, אָמַר מֹשֶׁה מִי יוֹכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ מִקְדָּשׁ שְׂיִשְׁכָּה בְּתוֹכוֹ, הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָכְלוּךָ וְגו' (מלכים א, ח, כז), וְאָמַר הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אָנִי מְלֵא וְגו' (ירמיה כג, כד), וְאָמַר הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רְגָלֵי וְגו' (ישעיה סו, א)] - דורש ממנו למידה רבה. אשר על כן, עלינו לכל הפחות לנסות להבין, ולו במעט, מהי מטרתו של בית המקדש וכליו, ואיזה קנינים קיבלו ממנו עם ישראל.

עלינו להקדים, שדברינו כאן מבוססים על יסוד שהנחיל לנו מרנא ר' שמחה זיסל זצ"ל, הסבא מקלם (עני' אור רש"ז מאמר לה, ועי' חכמה ומוסר, מאמר "שכר מצוה מצוה" עמ' מ, מאמר "הייב חכמתא לחכימין עמ' פג) שכאשר אנו לומדים את מצוות התורה הקדושה, מוטל עלינו "להפשיט את הצורה" של המצוה, כלומר להסיר את המסווה החיצוני אותו אנו רואים. ביאור הדברים הוא, שאנו מחוייבים לחדור מבעד לחיצוניות של המצוות, ללמוד את הפנימיות שלהן, ולהבין מהו היסוד אותו דורש ממנו הקב"ה. ולכן, בעסקינו בנושא החשוב כל כך של בית המקדש, שומה עלינו לירד לעומקם של דברים, להסיר את הכיסוי, ולגלות את פנימיותה ומהותה של מצוה זו.

היכן הוא ה"בית" שב"מזמור שיר"?

והנה, דוד המלך ע"ה כתב מזמור שלם, בכדי שישוררו אותו בחנוכת בית במקדש "מְזֻמָּר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד" (תהילים ל, א). ברור לנו, שאם מזמור זה חובר במיוחד עבור המאורע האדיר של חנוכת בית המקדש, עלינו ללמוד אותו היטב. בין אם מדובר בהודאה לקב"ה על שהשרה שכנתו בינינו, ובין אם זו הבטחה להשי"ת שאנו נעבוד אותו בבית המקדש ע"י קיום כל פרטי עבודת הקרבנות, איזה ענין שיהיה - שיר זה אמור להוות צוהר להבנת ענינו ומהותו של בית המקדש.

אולם כאשר אנו בוחנים את תוכנו של המזמור, נראה בעליל, שמלבד המלים "חנוכת הבית" המופיעות בפתח המזמור, אין ולו הזכרה אחת של בית המקדש בכל המזמור כולו! אין אפילו רמז קל לכל הנושא של בית המקדש. לא קדושת בית במקדש, לא השכינה השורה בו, לא עבודת הכהנים, ואף לא הכח המיוחד לקיום המצוות ולעבודת ה', הקיים בבית המקדש. הלא פלא הוא! כל כך הרבה מההיסטוריה של עם ישראל, וחלק גדול כל כך של השקפת התורה, מחוברים לבית המקדש, והנה בכל המזמור כולו, בית המקדש אינו מוזכר אפילו פעם אחת! עבודת הקרבנות היתה לב ליבו של עם ישראל במשך שנים רבות, ויש לנו מסכתות על גבי מסכתות העוסקות בפרטי הדינים של הקרבנות - זבחים, מנחות, בכורות ועוד. היאך יתכן שכל אלו אינם מוזכרים בתוך המזמור? מדוע לא הקדיש דוד המלך אפילו פסוק אחד לענינים אלו? אם היו מבקשים

מאתנו לחבר מזמור לרגל חנוכת בית המקדש, סביר להניח שתוכנו היה שונה בתכלית מזה של "מזמור שיר חנוכת הבית".

לרומם את ה'

בכדי לענות על שאלה זו, זקוקים אנו לשוב ליסוד שלימדנו הסבא מקלם זיע"א. ע"פ דבריו נבין שדוד המלך ע"ה "מפשיט את הצורה" ע"י המלים של מזמור זה. "אַרְוֹמְמֶךָ ה'" (שם פסוק ב) - במלים אלו, דוד המלך "מקלף" תיכף ומיד את השכבה החיצונית, ומבאר לנו שענינו של בית המקדש הינו לרומם את השי"ת. התחדש לנו כאן חידוש גדול, אותו לא היינו מבינים לולא נתגלה לנו ע"י דוד המלך, שתכליתו של בית המקדש היא "לרומם" את ה'. וכיצד מרוממים את ה'? ע"י שמשבחים אותו ומודים לו על חסדיו, וכהמשך המזמור הזה, שכל כולו שבח והודאה להשי"ת.

הקב"ה נתן לנו את בית המקדש, בכדי שיהיה לנו מקום בו נרומם את השי"ת ע"י שנודה לו. זהו הקו המנחה של כל המזמור הזה: הכרת הטוב והודאה לה'. דוד המלך, שטרח ועמל בכדי לאסוף את כל הדברים הנצרכים כדי לבנות את בית המקדש, מסביר לעם ישראל מדוע עשה זאת. "היודעים אתם לשם מה כל העבודה הזאת? לשם מה אני משתדל כל כך להכין את בנין בית המקדש? בכדי להודות לה'!" לשם כך נועד בית המקדש, וכמו שכתוב "באו שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה וְחִצְרָתָיו בְּתִהְלָה" (תהילים ק, ד). מטרת בית במקדש היא לרומם את הקב"ה ע"י שמשבחים אותו ומודים לו.

בית של הודאה

כל עבודה אותה עבדו עם ישראל בבית המקדש, היתה ביטוי של הודאה לה'. עבודת הקרבנות, הדלקת המנורה, לחם הפנים, על ידי כל אלו מקיימים עם ישראל "אַרְוֹמְמֶךָ ה'". כל כולו של המזמור הוא הודאה לה', ודוד המלך שפך את לבו בהודאה לקב"ה עד הפסוק האחרון "ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲוֹךְךָ" - ישנם כל כך הרבה דברים עליהם צריך אני להודות, שההודאה לא תיפסק לעולם! פסוק זה הוא סיכום של כל המזמור כולו, וכמו שמוצאים בהלכות שטרות, שכאשר כותבים שטר, צריכים לחזור על השטר בשיטה [שורה] האחרונה (גיטין יא, א). ה"שורה התחתונה" של המזמור היא "ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲוֹךְךָ" - ההודאה אינה נפסקת לעולם.

כל זה היא הפתעה גדולה עבורנו, משום שענינו של בית המקדש נתפס אצלנו עד כה בצורה שונה לחלוטין! מי היה מעלה על דעתו ש"בית ה'" הוא למעשה "בית של הודאה"? דוד המלך מאיר לנו באור חדש את בית המקדש, ונותן לנו הבנה חדשה בתכליתו של הבית.

לאחר שביארנו שההודאה להשי"ת היא תכליתו של בית המקדש, נוכל להבין שגם כל פרט ופרט מעבודת בית המקדש, הינו בעצם ביטוי של הודאה לה', וכפי שנבאר.

לחם ללא הפסקה

אחד מכלי המשכן והמקדש היה השלחן, וכמו שנאמר בפרשה "וְעִשִׂיתְ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וגו' וְצִפִּית אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר וגו'" (שמות כה, כג-כד), ועליו היה מונח לחם הפנים, שהם שטים עשרה ככרות לחם שהיו מונחות על השלחן במשך כל ימות השבוע.

יש הלכה מיוחדת שמצינו בלחם הפנים "וְנִתְּתָ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פְּנִים לְפָנֵי תְּמִיד" (שם פסוק ל), ישנו חיוב שתמיד יהיה לחם מונח על השלחן. אשר על כן, כאשר הכהנים החליפו את לחם הפנים בלחם חדש בכל שבת ושבת, הם הוצרכו לנקוט בזהירות יתירה בכדי לקיים את הציווי "תמיד" - היה אסור שהשלחן ישאר ללא לחם אפילו לא לרגע אחד! האופן שעשו זאת היה, שבעוד קבוצה אחת של כהנים מסירה את הלחם הישן מהשלחן, קבוצה נוספת כבר מניחה את הלחם החדש, כך שתמיד יהיה לחם מונח על השלחן. וצריך להבין, מהו הענין בזה? מדוע יש צורך בלחם שיהיה מונח תמיד על השלחן?

אמנם כבר כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ג, מה) שלא ידע טעם מצוה זו, ועפר אני תחת כפות רגליו, אולם אעפ"כ לא אמנע מלומר את אשר נראה לי בזה.

עולם של מזון

רבינו סעדיה גאון, בספרו "אמונות ודעות" (ט, 1), כותב דברים שיאירו את עינינו בדבר טבעו של העולם הזה. רס"ג כותב שהעולם הזה נוצר כדי לספק מזון. זוהי עובדה שבדרך כלל איננו שמים לב אליה, אבל חשוב שלא נחמיץ אותה: העולם הזה מכוון כל כולו לתכלית זו של "מכלכל חיים בחסד". העולם "עובד" תמיד, יומם ולילה, כדי לספק את המאכלים הדרושים לאלו החיים בו. כדור הארץ כולו, על כל תופעותיו, הוא מסור לתכלית זו של סיפוק מאכליהם של נפש כל חי, וכל זה על ידי מערכת נפלאה; האדמה המכסה את העולם מיועדת אך ורק כדי לגדל בה מאכלים. התופעה האדירה של הרוח, הגשם, האטמוספירה, ועוד אלפי גורמים, עובדים כולם יחד ומשתפים פעולה, למען התפקיד העוצמתי של יצירת המזון וסיפוקו. העולם "עובד" תמיד בכדי לספק את ארוחת הבוקר, הצהריים והערב שלך!

מי שיפתח את עיניו ואת מוחו, ישים לב לעובדה זו בכל עת. גם אדם המתגורר בעיר, שמועלם לא ראה פרה ואינו יודע כיצד נראה שדה חיטה, יוכל בנקל להבין את דבריו של רבינו סעדיה גאון. במשך כל היום כולו, משאיות נוסעות הלוך ושוב בכבישים, מביאות כל מיני סוגים של מזון לחנויות. חלקן מובילות פירות וירקות, אחרות נושאות חלב וגבינה, עופות, בשרים, וכל מיני סוגי לחמים. וזה קורה תמיד - החל משעת בוקר מוקדמת, הרבה לפני שאתה חולם אפילו לקום ממיטתך, משאיות אלו טוענות ופורקות משטחי מזון. הלא דבר הוא! כל הבריאה כולה, פועלת ועובדת תמיד עבור מטרה אחת ויחידה: לספק לך מזון!

ובאמת דבר זה הוא נסי נסים! ידועים דברי הגמרא שקשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים קיח, א), ולכאורה צריכים אנו להבין מהי כוונת הגמרא, הרי על אף שפרנסתו של אדם עלולה להיות קשה, אבל סוף סוף, רוב רובם של בני אדם מתפרנסים. אתה מתפרנס ב"ה, הלא כן? ועדיין אינך מסוגל לקרוע את ים סוף. אם כן, מהו הפירוש שפרנסתו של אדם היא קשה כקריעת ים סוף?

אמנם מה שכתוב כאן בגמרא הוא, שנושא זה של סיפוק המזון לכל באי עולם הינו אחד מהגילויים האדירים ביותר של גדולת ה' יתברך שאי פעם נוכל לחזות בו. כל פיסת לחם הוא נסי, בדיוק כמו קריעת ים סוף!

קריעת ים סוף בתוך ביתך

חז"ל אומרים שבים סוף היו מאתיים וחמישים מכות. זאת אומרת שכאשר ה' יתברך קרע את הים, היו מאתיים וחמישים נסים גלויים. כאשר אתה אוכל, עליך להבין שבכל נגיסה מהאוכל ישנם לפחות מאתיים וחמישים נסים. האמת היא שזה הרבה יותר ממאתיים וחמישים נסים, מדובר באלף אלפי נסים! נסים אלו הם עמוקים מכדי שנוכל לתפוסם. בכדי להכין לחם, ישנם מיליוני פרטים שצריכים לעבוד יחד, כל אחד בתורו ובמקומו, כדי שיתקבל הלחם המיוחל.

זהו דבר בלתי נתפש - שהחומר הדוממים הללו - אוויר, מים, וקצת כימיקלים מהאדמה, יתערבו עם מעט אור שמש ויתהפכו לחומר אורגני המסוגל לתת חיים לאוכלו! אבל גם אם זה בלתי נתפש - אנו רואים שה' עושה זאת - תמיד!

"פֹתַח אֶת יָדְךָ וּמְשִׁיבַע לְכָל חַי רֶצוֹן" - כיצד הוא עושה זאת? הקב"ה רותם את השמש למשימה זו של אידוי מי הים והפיכתם לעננים, ואחר כך העברתם של ענני הגשם הללו פנימה אל תוך היבשה בכח הרוח. הדבר דומה למסוע ענק המעביר את המים מהים אל החקלאים. ואז הוא פותח את העננים וגורם לגשם לרדת אל תוך השדות. הקדוש ברוך הוא דואג לסיפוקנו תמיד, בכך שהאוויר מספק מלאי בלתי נגמר של פחמן דו חמצני לצמחים, כחלק מהתהליך הנסי של "פוטוסינתזה" ומחזור הפחמן. התופעה הכבירה הזו - סיפוקם של אינספור סוגי מאכלים עבור אינספור סוגי יצורים מגוונים, התהליך הבלתי-נגמר של מיחזור הפסולת, וכן של הצמחים ובעלי החיים המתים, בכדי לחדש את המלאי התמידי של מזון, כל אלו מחייבים אותנו להודות לה' ולשבחו באופן הנעלה ביותר!

השלחן אומר "מזמור לתודה"

ובזה נבין את ענינו של לחם הפנים, ואת מצות התורה שיהיה מונח תמיד על השלחן. אנו רוצים להביע את תודתנו להש"ת על העולם הזה ש"עובד" עברנו תמיד, ושכל מערכותיו ופעולות בכדי לספק את המזון שלנו. הקדוש ברוך הוא דואג לכל צרכינו תמיד, ללא הפוגה - גם לא הקצרה ביותר - ולכן אנו מקפידים להשאיר לחם על השלחן תמיד.

זוהי מהותו של השלחן! בבית זה, שהיה ביתו של הקב"ה, במקום המקודש ביותר על פני תבל, אנו עורכים שלחן עם לחם - מזמור לתודה על הנס של הלחם. אנו אומרים לה': "אָרוּמְךָ ה'" אנו מודים לך ה'! אנו מרוממים אותך משום שאתה נותן לנו לחם בכל יום!

אמנם, עבודה זו שבבית המקדש הינה רמז בלבד, ומשל למה שכל אחד מחוייב לעשות, והאופן שעליו לחשוב. עלינו לזכור שהמצוה של "לחם פנים לפני תמיד" הינה ביטוי של הרגשות אותן אנו מחוייבים להביע תמיד. לחם הפנים אמור להזכיר לנו את הלחם הנמצא על השלחן בביתנו. אסור לנו אף פעם לשכוח עד כמה מחוייבים אנו להודות לה' על הלחם היום-יומי שלנו!

אין זורקין את הנס

זהו הטעם למה שאמרו חז"ל שאין זורקין את הפת (ברכות ב, ב). לזרוק פת? קצת דרך ארץ! את הפת יש להגיש בכבוד גדול. התנהג בנימוס בעודך אוזח את הפת! הנך מחזיק בידך את הנס של הקב"ה. האם היית מעז לזרוק את לחם הפנים? האם היית זורק את האורים ותומים? הבה נצייר לעצמנו שהכהן הגדול מבקש ממך לעביר לו את האורים ותומים, האם היית מעלה על דעתך לזרוק אותו? בודאי היית נוטלו בדרך ארץ, בהכנעה גדולה וביראת שמים.

אולם האמת ניתנה להאמר שבפרוסת הלחם ישנם נסים גדולים בהרבה מאשר באורים ותומים! אמנם האורים ותומים היו נס נדיר, אבל הנס של הלחם אינו פחות מפעים! הוא גדול בהרבה, אלא שהתרגלנו אליו, אבל זו אינה הצדקה לכך שהתפעלותנו מהנס הזה תהיה פחותה.

כאשר אתה רואה פרוסת לחם המונחת על השלחן, עליך להרגיל את עצמך להתרגש מזה - לא פחות ממה שהיית מתרגש אילו היית מוצא על שולחןך את האורים ותומים! אמור בפניך: "ה', אתה הוא הזן את העולם כולו, וכעת אתה מזין אותי בחן בחסד וברחמים". אל נא תסמוך על נוסח הברכה, אין לך להמתין לברכת המזון - תגיד את זה מיד! כי מהי התכלית של כל הנסים הללו? מהי המטרה של הלחם המונח על שולחןך? התכלית הינה אותה תכלית של לחם הפנים - "בעבור שמו הגדול". כיצד אנו אמורים להגיב לאכילת הלחם? עלינו לשבח את שמו הגדול! זוהי תכליתו של לחם הפנים, וזוהי גם תכליתו של הלחם המונח על שולחןך!

לגלות את האור

כיון שהתחלנו להרגיל את עצמנו "להפשיט את הצורה" - לחדור מבעד לחיצוניות בכדי להבין את מהותו הפנימית של בית המקדש, אל לנו לעצור כאן, אלא נמשיך למנורה. "וְעִשִּׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר" (שמות כה, ל) - כמובן שאיני מתיימר לבאר את פנימיותה של המנורה. אור הנרות, שהאיר תמיד בבית המקדש - הוא נושא גדול מאוד. אולם בכל זאת נראה שיש לנו הרבה מה ללמוד בעסקנו במצוה זו. משום שזהו נושא נהדר כל כך, ויש בו כל כך הרבה לימודים - וכולם נכונים!

הענין הראשון העולה בדעתנו הוא, הברכה האדירה שבאור השמש. כאשר אדם מנסה לדבר על נושאים מעין אלו, ישנה בעיה מסוימת, משום שקשה לאחרים להרגיש את מה שנמצא בלבו של המדבר, אולם מה אעשה? העיסוק בזה הוא חיוב שנתחייבנו בו על ידי אנשי כנסת הגדולה! בכל בוקר אנו מברכים את ברכת "וצר אור" שהינה הברכה הארוכה ביותר שבסדר התפילה, כיצד נוכל אם כן להתעלם מנושא זה? ואל נא תחשבו שהברכה זו מתייחסת ל"אור הגנוז", או ל"אורו של משיח" - לא ולא! הברכה עוסקת באור שלנו, אור השמש אותו אנו רואים בכל יום, אור זה מחייב אותנו להודות לה'. למרבה הצער, בעודנו מברכים ברכה זו,

לעתים קרובות ראשנו נמצא במקום אחר, ואנו נזכרים "לנחות" בחזרה רק כאשר מגיעים לקריאת שמע. בכך אנו מפסידים הזדמנות להודות לה' על המתנה ששמה "אור".

עבור רובם של בני אדם, קשה לקבל דברים מעין אלו. אם הייתי מדבר אתם על איזה חסד פרטי שעשה עמם הקב"ה, משהו שהוא מיוחד עבורם - יתכן וישמחו בזה. אבל קשה להם לשמוח ולהתפעל מטובה שניתנה לכל העולם. העובדה שאור השמש הוא דבר שנהנים ממנו כל באי עולם, גורמת לאנשים שלא להתעניין באור ושלא להתפעל ממנו. אם היה אפשר להחשיך את כל העולם, ולהשאיר את השמש לשימושם הבלעדי - או אז היו הם מבינים את גודל המתנה של האור, אבל כעת שכל העולם נהנה מהאור, מסתלקת כל הנאתם.

ולכן, כתב החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ה) שמוטל על האדם ללמוד להודות לה' על "הטובות הכוללות" - כלומר הטובות שהטיב השי"ת לכולם, ולא רק על הטובות המיוחדות שמטיב עמנו. בודאי מחוייב כל אחד ואחד מאתנו להודות לה' על טובות כוללות אלו, משום שהעובדה שכולם נהנים מטובה זו, אינה ממעטת מחשיבותן ויקרותן של מתנות אלו כלפי האדם הפרטי.

המלאכים מתרגשים

ההודאה על המתנה הנפלאה של האור, לא נתחדשה על ידי אנשי כנסת הגדולה, אלא היא נמצאת כבר אצל המלאכים. מדוע מוזכרים המלאכים בברכת "יוצר אור"? איזו שייכות יש להם לכאן? התשובה היא, שהמלאכים הם דוגמא עבורנו, ומהם נלמד עד כמה גדול חיובנו להודות לה' על מתנה נפלאה זו. המלאכים הנם בעלי השגה נעלה מאוד, "כְּלֵם אֱהוּבִים כְּלֵם בְּרוּרִים כְּלֵם גְּבוּרִים" - ואעפ"כ, ממה מתרגשים מלאכים אלו? מהאור! הם קוראים "בקול רעש גדול" - לא כמונו, שאנו ממלמלים את המלים בשקט - המלאכים מתלהבים ומתרגשים, מתמלאים שמחה והכרת הטוב כאשר הם רואים את האור שברא ה'! המלאכים "מְבַרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפַאֲרִים", ועל מה? "עַל מְאוֹרֵי אֹר וְשִׁיבְרֵת יִפְאָרוֹן סְלָה", על האור הנפלא שברא הקב"ה! על זה משבחים המלאכים, זהו הדבר שמלהיב ומרגש אותם, וממלא אותם בשמחה - אור השמש!

ובאמת, היאך יתכן שלא יתלהבו המלאכים מדבר עצום שכזה? כדור זוהר של אנרגיה גרעינית, בעל מיליארדי כוחות סוס, השולח את קרניו אל כדור הארץ. האור הוא דבר פלא, דבר נסי, חומר קסום, ועד היום אף אחד אינו יודע להגדיר בדיוק מהו האור. ישנה מחלוקת גדולה בין המדענים כיצד להגדיר את האור, האם הוא "חומר" או "כח"? זו תעלומה. מצד אחד, האור הוא צורה של אנרגיה, אבל מצד שני, כיצד עוברת אנרגיה זו ממקום למקום? הרי האור עובר במהירות עצומה - כשלוש מאות אלף קילומטר בשנייה. לא בשעה, אלא בשנייה! אנו עומדים כאן, ואור השמש מאיר לנו ממרחק עצום. האור שאנו רואים עכשיו, יצא לפני כשמונה דקות מהשמש - מרחק של כמאה וחמישים מיליון קילומטר מכאן!

המנורה האדירה שבשמים

לולא השמש, כדור הארץ היה הופך לקוביית קרח. שום דבר לא היה מסוגל לנוע על פני הארץ, משום שכל האנרגיה הקיימת בעולם מגיעה מהשמש. כדור אש זה מאיר ללא הפוגה כבר זמן רב, למעלה מחמשת אלפים שנה, ושולח אלינו אנרגיה בקצב מדהים. הוא אינו נחה ולו במעט, גם לא לרגע קל. המדענים מדדו את האנרגיה היוצאת מהשמש, ואין בה שום שינוי. כל עוד הקב"ה חפץ בכך, תמשיך השמש לשפוך אלינו כמויות בלתי נגמרות של אנרגיה.

יום יבוא ויגמר הנפט הנמצא במדינות ערב, ומדינות העולם ישלחו לחלל החיצון לוויינים שיקלטו את אור השמש ויפיקו ממנו אנרגיה, משום שרק חלק קטן מאור השמש מגיע לכדור הארץ, ורוב רובו נאבד בחלל החיצון, אבל יום יבוא ויצליחו לנצל חלק גדול יותר מאור השמש ולנתבו לכדור הארץ, ובני האדם יוכלו להנות מהאנרגיה של השמש.

אשר על כן, תפקידנו הוא לשים לב לכדור אש זה שדולק תמיד בשמים. יש לנו אור! המנורה שבבית המקדש היא ביטוי של הכרת הטוב, והיא מזכירה לנו להודות להשי"ת על אור השמש המאיר תמיד, גם בלילה, השמש מאירה במקום אחר על פני תבל.

העובדה שהתרגלנו לאור השמש, ואיננו מגיבים בהתלהבות כאשר אנו רואים אותו - היא אשמטנו הבלעדית! השמש היא עדות אדירה לבורא העולם, ותפקידנו הוא להתלהב ולהתרגש מהאור. "ומתוק האור נוטב לעינים לך אות את השמש" (קהלת יא, ז) - ראית השמש היא תענוג, אבל מי שאינו שם לב לזה, מפסיד את אחד הדברים המשמחים ביותר שבחינו - אור השמש! אנו חייבים לקחת דוגמא מהמנורה ולומר "אה! ברוך אתה ה', יוצר המאורות!"

לחשוב יחד עם ה' יתברך

יש עוד הרבה מה לומר בענין האור. כמו המלאכים ש"תמיד מספרים כבוד ק-ל", גם אנחנו יכולים להמשיך ולספר בשבחו של הקב"ה שברא את האור, אבל אנו נתקדם הלאה לענין נוסף שהמנורה מזכירה לנו. כולנו יודעים "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג), מהו אורו האמיתי של העולם, המנורה המאירה את דרכנו בעולם הזה? תורת ה' התורה היא "אור לנתיבותי" (תהילים קיט, קה). אנו מבקשים מה' בכל יום "והאָר עֵינֵינו בְּתוֹרַתְךָ", משום שאנו יודעים שללא מחשבת התורה, אנחנו צועדים באפילה.

צריכים אנו להבין דבר חשוב: התורה לא רק מלמדת אותנו את מצוות ה' כדי שנזכה לשכר בעולם הבא על ידי קיומן, אלא יש כאן דבר גדול בהרבה. התורה היא "כולה סברא" - התורה כולה היא מחשבותיו של ה' יתברך. זאת אומרת שבעולם הזה ישנו אור נצחי, נר תמיד, שמלמד אותנו כיצד לחשוב - אור שמרומם את שכלנו לחשוב יחד עם הקב"ה!

לחשוב יחד עם הקב"ה! דבר זה הוא מהדברים החשובים ביותר, שהרי כאשר ה' אמר בהר סיני "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", בכלל זה הוא שאנו מצווים להידמות אליו. מתחילה נראה שקשה מאוד להבין ציווי זה. כיצד יתכן להיות דומים לה? התשובה היא - בשכלנו! במחשבותינו יכולים אנו להדמות אליו יתברך, לכל הפחות במידה מה.

ללמוד איך לחשוב

"מה צריכה להיות דעתי בנושא זה או אחר?" "על מה אני אמור לחשוב?" - אלו הן השאלות שכל אחד ואחד צריך לשאול את עצמו, משום ששכלנו הוא מה שאנחנו באמת, ועתידו של האדם בעולם הבא, תלוי בשכל שיצר לעצמו בעולם הזה. והתשובה לשאלו אלו היא "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" - תלמד לחשוב כפי שאני חושב. הסתכל בגמרא ובפוסקים ותדע מהם מחשבותיו של הקב"ה. פרטי הדינים של "בור ברשות הרבים", והיסודות העמוקים של "רוב וקרוב" - אלו הן מחשבותיו של השי"ת. כמובן ש"כי נְבִיחַו שְׁמַיִם מְאָרֶץ כֵּן גְבַהּ דְרָכֵי מְדַרְכֵיכֶם וּמְחֻשְׁבֵיכֶם" (ישעיה נה, ט) הצורה בה חושב הקב"ה גבוהה באופן אין-סופי מהצורה בה אנו חושבים, אבל כל עוד אנו מפתחים מחשבות והשקפות של תורה, וקונים את המבט של התורה על החיים, מחשבותינו נמצאות באותו הכיוון של מחשבות השי"ת.

המנורה שבבית המקדש הינה ביטוי להכרת הטוב שלנו כלפי הקב"ה על שהאיר לנו באור תורתו, ונתן לנו את היכולת להאיר את שכלנו במחשבות של ה'. לכן גם נצטוונו "לְהַעֲלֵת נֵר תְּמִיד" במנורה (ויקרא כד, ב), משום שעלינו לזכור שעל מתנה נפלאה שכזו - ההזמנות לחשוב יחד עם הקב"ה - אנו מחוייבים להודות תמיד, ללא הפסקה!

אם כן, כאשר אנו למדים על המנורה שבבית המקדש, עלינו להבין שיש כאן ביטוי של הכרת הטוב לה'. והאופן הטוב ביותר להודות לו הוא על ידי שנחשוב תמיד מחשבות של תורת ה', וכמה שיותר. לא רק בבית המדרש, גם כאשר אנו הולכים ברחוב - נעסיק את שכלנו במחשבותיו של הקב"ה. איננו רוצים להפסיק אפילו לרגע קל - "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה" (יהושע א, ח). בכל רגע פנוי - נעסוק בתורה, ונעשה ככל יכולתנו שאור התורה יאיר בנו בעוצמה - יומם ולילה, לנצח, בכל דור ודור.

לא אוכל לסיים מבלי להזכיר עוד לימוד חשוב של הודאה לקב"ה, אותו נוכל ללמוד מהמנורה שדלקה תמיד בבית המקדש. "נֵר ה' נְשַׁמֵּת אֶדָם חֶפֶשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּתוֹ" (משלי כ, כז). שלמה המלך מלמד אותנו שנשמתו של היהודי נקראת "נר ה'", והמנורה הדולקת תמיד בבית המקדש, מזכירה לנו להודות לקב"ה על רגע ורגע של חיים!

בישיבת לומז'ה, הבחין פעם המשגיח הגה"צ ר' משה רוזנשטיין זצ"ל בבחור אחד שפניו היו עצובות. ניגש אליו המשגיח, אחז בדש מעילו ואמר לו "מזל טוב! מזל טוב! איזה בר-מזל אתה! כולם צריכים לקנאות בך!", וכך המשיך לומר לו "מזל טוב! מזל טוב!" הבחור המתין כבר לשמוע מהי הבשורה הטובה, ועל מה ולמה מגיעים לו האיחולים הללו. לאחר עוד כמה איחולי "מזל טוב!", פירש לו המשגיח "מזל טוב, אתה חי!". על כך מגיע לך מזל טוב. "אה, זה הכל?" כך מן הסתם חשב אותו בחור.

ניסוי ביתי

נסו זאת בפעם הבאה בו תפגשו אדם עצוב או מדוכא. עשו את מה שעשה המשגיח של לומז'ה - בשרו לו את הבשורות הטובות! כמה חבל שבני אדם מעריכים כאלו בשורות. ויותר מזה - כמה חבל שאנחנו איננו מעריכים זאת! אנחנו צריכים לומר "מזל טוב!" לעצמנו. נסה זאת פעם, כאשר אף אחד אינו רואה, אמור לעצמך "מזל טוב! איזה בר מזל אתה שאתה חי!"

הרי כולנו יודעים שיום יבוא וכבר לא נהיה בין החיים. גם אם אנו בטוחים שנחיה אלף שנים, הרי במוקדם או במאוחר יגיע הסוף, אז הבה ונצל כל רגע של חיים שניתן לנו. יגיע היום, והאדם יסתכל אחורה ויתחרט על כך שלא נהנה בחייו. זה קורה ברגעים האחרונים של חיי האדם, הוא מביט על חייו וחושב לעצמו: "איזה שוטה הייתי! ראשי היה עסוק תמיד במחשבות שטחיות - כל כך הרבה דאגות ורעיונות טיפשיים. עצם העובדה שהיתה לי היכולת ללכת ברחוב ולהבחין באור השמש - זו ההנאה הגדולה ביותר!" אין מושג של יום שאינו נעים! בכל יום עלינו להיות מלאים בהכרת הטוב לה! אילו יכלו המתים לחזור לחיים, ולו לדקה אחת - הם היו מקריבים חלק גדול מהאושר שיש להם כדי לזכות לכך. "יִפְהַ שְׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה וּמְעֻשִׁים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא" (אבות ד, ז). כמה יקרים הם החיים! בסוף, כאשר כבר מאוחר מדי, אז כולם מגלים זאת!

החיים מתוקים

תהנה מהחיים! תשמח בהם! אל תתן לרגע לחלוף מבלי להנות ממנו! כל רגע ורגע שאתה נושם, לך פועם ומוחך עובד - תהנה ממתקת החיים. אין הנאה בעולם שתשווה להנאה שבחיים עצמם! הראיה לכך היא, שאם תינתן לאדם הזדמנות לבחור בהנאה הגדולה ביותר, במחיר של סכנת חיים - אף אדם לא יהיה טיפש כל כך לבחור בהנאה זו, על פני ההנאה שבעצם החיים. משום שבסופו של דבר, כולם מבינים שהאושר האמיתי נמצא בעצם העובדה שהאדם חי ונושם.

אין הנאה כמו ההנאה שבעצם החיים! כמה חבל שאנשים חיים תוך התעלמות מעובדה פשוטה זו! חשוב על הזמנים היפים שתוכל להנות מהם - ללא עלות! מדוע אנשים אינם חושבים על כך שיש להם היכולת לחוות את ההנאה העזה ביותר - ההנאה מעצם העובדה שהם חיים וקיימים - בכל רגע נתון?

רחמנות על אלו שאינם חושבים על כך עד יומם האחרון. אבל זוהי הטיפשות והפזיזות של המין האנושי, ומי שאינו מוכן להקדיש מעט זמן ומאמץ, לעולם לא ינהה מהחיים. אבל ברגע שאדם מתחיל לחשוב מחשבות כאלו, על ההנאה והשמחה שבעצם החיים - הוא ירוויח מכך ככל כפליים. כמה מאושר הוא האדם הלומד להנות מהחיים - ו"להנות מהחיים" אין פירושו לצאת לנופשים מפוארים, לא ולא! להנות מהחיים פירושו לומר "אה! ברוך ה' אני חי!"

נסה לתרגל זאת: כאשר אתה פותח את עיניך בבוקר, הדבר הראשון שעליך להרגיש הוא התפרצות אדירה של הודאה לה' "אני חי!" לא כולם מתעוררים בבוקר, לכן עלינו להתרגל להודות לה' על כך שזכינו להיות מברי-המזל שהתעוררו בבוקר, ולומר בכוונה "מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוֹת בֵּי נַשְׁמָתִי, ולברך "הַמְחַיֵּר נְשָׁמוֹת לְפָנֶיךָ מֵתִים".

ישנה נקודה חשובה שעלי להבהיר. היסודות החשובים שלמדנו כאן, הינם דברים שאי אפשר לחלוק עם כל אחד, ודרושה לנו זהירות יתירה בבואנו להסבירם לאחרים. אנשים רבים מתנהגים כטיפשיים בעניינים אלו, משום שהם אינם מכירים דבר מלבד חיצוניות. הם לא למדו את היסוד החשוב שהנחיל לנו הסבא מקלם זיע"א, שאנו מחוייבים "להפשיט את החיצוניות" - להבין את פנימיות המצוות, ולדעת מה ה' אלקינו

דורש מאתנו, ולא להסתפק רק בצורתם החיצונית. ולכן, אדם בר-שכל השומע את הדברים ומתפעל מהם, עלול לפגוש בחבירו ולומר לו "תשמח בכך שאתה חי!", והלה יביט בו בפנים תחומות, ומיד יגרום איזה קרירות אצל מיודעו. אפילו אם חברך לא יאמר לך דבר, ומחמת הנימוס לא יצחק עליך, עצם הבעת פניו עלולה לגרום לך לאבד מהתלהבותך. על כגון דא אמר שלמה המלך בחכמתו "בְּאֵינִי כְּסִיל אֶל תִּדְבֹר כִּי יְבוֹז לְשִׁכְלִי מִלִּיךְ" (משלי כג, ט). עלינו לנקוט במשנה זהירות, ולכן "הִי לֶךְ לְבִדְךָ וְאִין לְזָרִים אֲתָךְ" (משלי ה, יז).

דבר אל עצמך

אז כאשר תחזור הביתה, ואף אחד אינו רואה - דבר אל עצמך. על האושר שיש בחיים, על ההנאה הגדולה שאנו זוכים לה כאשר אנו פוסעים מדי בוקר ברחוב בדרכנו אל בית המדרש, נושמים עמוק ומביטים בשמים ואומרים "כמה טוב לחיות!" בכל מקום שבו הנך נמצא - בקניות, באוטובוס, עצור לרגע וחשוב על מנורת החיים הדולקת תמיד, על ה"נר ה' נשמת אדם" שבו ער בקרבך. חסדי ה'! כל דקה היא יקרה כל כך, יותר מכל חיי העולם הבא!

זהו אחד הטעמים שאנו מדליקים את המנורה בבית המקדש בכל יום - ללמד אותנו עד כמה עלינו להודות לבורא העולם תמיד על המתנה הנפלאה שנתן לנו - נר ה' הבו ער בנו תמיד. וכמו נר התמיד הדולק במנורה, כך גם תבער בנו תמיד אש של הכרת הטוב לה' על כך שאנו חיים.

וכאן אנו שבים ללב הענין של בית המקדש "באו שְׁעָרָיו בְּתוֹךְ הַחֲצֵרֹתַי בְּתֵהֵלָה הוֹדוּ לוֹ בְּרָכוּ שְׁמוֹ כִּי טוֹב ה' לְעוֹלָם חֶסֶד" (תהילים ק, ד-ה). מושג מופעים זה, שבורא היקום, שכבודו מלא את כל העולמות, בחר לשכון בתוכנו, היוותה הזדמנות עבורנו להביע את הכרת הטוב שלנו כלפיו. זהו עיקר התכלית של בית המקדש - להוות ביטוי נצחי לחשיבותה העצומה של הודאה להש"ת על העולם הזה. ואנו מחוייבים להקדיש את חיינו למשימה זו של "לְעוֹלָם אוֹדְךָ", לשיר את שבחיו של הקב"ה.

חיים של אושר

רבותי, אל נא תחשבו שבאתי לשעבד אתכם לחיים של מחויבויות, אלא באתי להציע לכם חיים של אושר! אם תפנימו את המסר האדיר של הכרת הטוב לבורא העולם, תזכו לחיות חיים של שמחה. אתם תעלצו בכל פעולה של גופכם ושל שכלכם. תשמחו במזון שלכם - ואין זה משנה מהו. תהנו מאור השמש. תשמחו בחיים עצמם - החיים הם הנאה עצומה! אתם תחיו חיים של שמחה אין-סופית.

לכן בחר דוד המלך ע"ה דוקא במזמור זה עבור חנוכת בית המקדש. אומר דוד לה' יתברך "וְתִאֲזַנְנִי שְׂמִיחָה" - הקב"ה, חגרת אותי בשמחה על ידי שנתת לי הכל. וכיון שכן, הנני חפץ להקדיש את כל מה שיש לי למען מטרה אחת: לאסוף ולאגור עוד ועוד כסף, זהב ושאר דברים, כדי לבנות את בית מקדשך, והכל הוא "לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד" - כדי שנוכל לזמר לכבוד תפארתך. ולא רק בבית המקדש, אלא "וְלֹא יָדָם, ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אוֹדְךָ". זהו תפקידנו בעולם. באנו לעולם כדי לספר את שבחי של הקב"ה! זהו הנדר אותו נדר דוד המלך לה' בשמם של עם ישראל, וזוהי הסיבה שיהודים בכל רחבי העולם מקדישים את חייהם לקיום נדר זה, ומנהיגים את חייהם על פי היסוד שלמדנו מבית המקדש - להודות לה' לעולם ועד.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל - פה מסדר שבחו של מקום, ואומר, שכל הצלחותיו של האדם, של עם ישראל, ושל דוד המלך בפרט, אינן אלא מה' ומחסדו. והמלך הגבור והמשכיל, שולל מעצמו כל כשרון, גבורה ויכולת, מעמיד עצמו ערום מכל מעלה, ומודה בקהל רב ולא בוש לומר שבלתי חסד חנם של ה' היה הוא ריק מכבוד, גבורה ועושר. ומדגיש המקרא לומר שעשה כך דוד המלך לא בחדרו ולא בשדה כשהוא מתבודד ומדבר אל בוראו, אלא לעיני כל הקהל המכבדים ומעריצים את גבורת המלך ויכלתו. ולא אמר לפני אלא לעיני כל הקהל, כי ראו בעיניהם שדבריו יוצאים מלבו ואמיתיים הם.

ויאמר דוד ברוך אתה ה' אלקי ישראל אבינו - עיקר הודאתנו אליך היא מפני שיחדת את השגחתך על אומתנו. אף על פי שאנו מברכים אותך שאתה אלקי עולם, בוראו ומנהיגו בחסד גדול, מכל מקום אלה נכללים בחסד היותר גדול והיותר כולל, שאתה אלקי ישראל. ואמר אבינו להורות כי טעם יחודו על אומתנו הוא אהבתו אל האבות [כולם]. ואף על פי שהזכיר ישראל, זהו מפני שחפץ להזכיר שם האומה בכללה אשר ה' מתייחד אליה]. וכמו שנאמר (דברים ד, לז) ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו.

מעולם ועד עולם - הודאתנו היא עולמית, כי מעשיך הם נצחיים בלי מספר, וכל מעשה הנעשה בכל הבריאה כולה אתה עושה כאלקי ישראל ובשביל ישראל לבד.

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד - כאן מכריז המלך ואומר ברבים שכל בגדי מלכות שלו אינם שלו אלא שאולים הם מעם ה'.

כי כל בשמים ובארץ - הוסיף באור, שלא ירמה האדם את עצמו לחשוב שישנן מעלות עצמיות שהן שלו. ואמר כי כל מה שיש בשמים, אף במלאכים ובעולמות של מעלה, ובארץ ובה נכלל הכל, גם מעלות בני האדם, הכל הם מאת ה' לבדו, ואל יתהלל האדם בשום דבר לומר שהוא שלו.

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה עלי לעשות אם אני נמצא בישיבה בה לא כולם הינם בעלי השפעה חיובית, ואין לי אפשרות לעבור לישיבה אחרת כעת?

תשובה:

הבה ואגלה לך דבר חשוב: בכל ישיבה ישנו את ה"חלק העליון" של בני הישיבה וה"חלק התחתון" שלהם. בכל ישיבה ישנם בחורים בעלי השפעה לא טובה, והתפקיד שלך הוא להתחבר אל הטובים יותר.

תמיד זה כך, ולא רק בישיבות. בכל קהילה ישנם חלקים שונים של החברה. תמיד ישנם אנשים שפלים, בעלי טרוניה, שאינם שבעי רצון, המנסים ליצור בעיות. אם אתה הנך גם כן אדם שפל, אתה תתחבר אתם ותהרוס את חייך. בכל מצב בו תהיה - תמיד יש לך את הבחירה למי להתחבר. לכן אין זה משנה היכן תהיה ובאיזו ישיבה תלמד, עליך לנצל את שיקול הדעת שלך בכדי לבחור להתחבר לטובים ביותר. אם אתה חפץ בטובים ביותר - תדאג להתחבר אתם.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020